

Серед 57 ОТГ Черкаської області освітня сфера є найбільш витратною частиною бюджету. Загальна проблема низька наповненість класів здебільшого характерно для сільських населених пунктів, обумовлена відтоком населення із малих сіл та селищ до міст. Згідно зі статистичними даними на 2018/19 в Черкаській області кількість закладів загальної освіти 577 одиниць що 28 менше стосовно до 2017/18, але кількість вчителів є сталою на протязі 5-ти років і складає 14,3 тис. осіб. Якість навчання не покращується, сільські учні мали нижчі бали ЗНО ніж міські, зумовлено це як соціально-економічним статусом так і нижчою якістю освіти в сільських школах. У селах бракує молодих спеціалістів, включаючи вчителів, а також часто немає навчального обладнання, необхідного для практичних і лабораторних робіт, виникають проблеми з підручниками.

Мешканці об'єднаних громад на заклики про оптимізацію відповідають спротивом та видають заготовлену наліпку «Немає школи – немає села!».

У свою чергу голови, депутати та представники виконкомів ОТГ неохоче йдуть на прийняття рішень, що викликають спротив та негативно впливають на підтримку виборців. Часто блокування іде внутрішнє, загальна кількість представників освіти в депутатському корпусі та у виконавчих комітетах складає по Черкаській області до 35%, а також великий вплив має зайняте населення в сільських територіях категорія освітян за рейтингом це четверте місце.

Державна освітня субвенція в сільських громадах є нижчою, тим менше коштів отримує місцевий бюджет на утримання освіти, громада коштом місцевого бюджету фінансує комунальні послуги та утримання технічного персоналу. Громада вкладає значні кошти на опалення напівпорожніх приміщень. Вплив районних відділів освіти значною мірою відчувається тоді коли керівництво громад немає бажання брати в управління своїх закладів освіти, що веде також до значних витрат на утримання. Постійні субвенції до району вимивають значну частину місцевого бюджету. Прикладом є малі громади Карашинська ОТГ 54% та Моринська ОТГ 58 % освіта складає бюджету, Набутівська ОТГ коли не мала відділу освіти складала витрати 62% на сьогодні це 52,5 %, новостворена громада Вільшанська ОТГ 60%.

Зважаючи на вищезначені фактори, прагнення керівництва ОТГ до оптимізації шкіл є цілком зрозумілими. Однак із погляду пересічного жителя села, в якому планується пониження ступеня або закриття школи. Процес оптимізації не асоціюється із розвитком, швидше навпаки. Школа для мешканців громад має символічне значення, а оптимізація сприймається як сигнал погіршення ситуації в громаді.

Перевезення учнів шкільним автобусом також мають проблеми, за відсутності в Карашинській ОТГ власного шкільного автобуса(знаходиться на балансі району) діє не зручний графік перевезення учнів до Квітчанської ЗОШ початок занять в школі з 8 години 30 хвилин, а дітей з навколишніх сіл привозять о 7 годині, бо водій повинен зібрати інших дітей та відвести в місто, це виснажування для дітей в свою чергу негативно позначається на їх успішності. Батьки скаржаться на такі дії влади та негативне ставлення до освітньої реформи.

Велика кількість прийнятих Стратегій розвитку місцевих ОТГ, Черкаські ОТГ з 57 прийнято 31 стратегія. Мають чіткі плани розвитку громад, але на сьогодні аналізуючи рішення місцевих рад, громади не дотримуються цих планів, а приймають рішення ситуативно та не приймають програм та рішень викликам, що існують. Значна частина інфраструктурних проектів це заміна вікон, ремонт покрівлі, облаштування ігрових майданчиків. Аналізуючи проекти можна зрозуміти, що вони однотипні та під лаштовані географічне виконання.

При опитуванні респондентів громад Черкаської області зазначили проблеми:

- Брак фінансів на утримання освітніх закладів. Більшість шкіл потребують встановлення сучасного опалення.
- «Кадровий голод», відсутність фахівців для створення відділів освіти і небажання молодих фахівців працювати в сільській місцевості.
- Відсутність фахівців вчителів в сільських школах, вчитель викладає декілька предметів не за фахом.
- Великий вплив освітньої інтелігенції, як лідерів думок на місцевих мешканців.
- Погане розуміння освітньої реформи та не зрозумілі завдання для місцевих ОМС.
- Відсутній діалог між представниками влади, вчителями, громадою.
- Пасивність та патерналістські настрої місцевого населення. Більшість мешканців все ще не готові брати на себе ініціативу та відповідальність за розвиток громади.
- Відсутність стратегічного бачення розвитку освіти керівництвом громади.
- Питання працевлаштування вивільнення працівників освіти при оптимізації школи є головним, яке турбує вчителів та технічний персонал.
- Великий вплив представників керівників району на хід реалізації освітньої реформи (негативний).

Яскравим прикладом розв'язання проблем може бути міжмуніципальне співробітництво на це наголошують представники обласної влади Департамент регіонального розвитку та експерти Центру розвитку місцевого самоврядування. Досвід від поїздок до Польщі представниками об'єднаних громад мав би дати вже позитивні результати, але поки голови громад знаходяться в роздумах і не наважуються на дієві кроки. При опитуванні представників ОТГ можна зрозуміти, що лідери громад бояться щось змінювати за рік до місцевих виборів і основні дії направлені на збільшення довіри мешканців реалізуючи проекти по освітленню місцевих сіл роботи по облаштуванню доріг. Прийняття програм, які сьогодні на слуху у громадськості приклад «Бюджет участі», при моніторингу сайтів громад Черкащини з 50 сайтів 60% громад запроваджують «Бюджет участі». Тобто загравання з виборцями та отримання швидких результатів. Гарна можливість створити спільні відділи освіти та працювати за договорами по співпраці, залучивши кваліфікованих фахівців та зменшити навантаження на місцеві бюджети.

Наступним кроком може бути запровадження використання освітньої субвенції на рівні об'єданого освітнього відділу та закріплено на законодавчому рівні, що дасть змогу головам ОТГ більш ефективно впроваджувати освітню реформу та мати конкретні цілі.

Запровадження використання електронних сервісів прозорих продажів це можливість заощадження коштів та розв'язання транспортних проблем. Також налагодження добрососуських та прозорих стосунків з громадянським суспільством.

Запровадження діалогу керівництва громад із батьками, вчителями та учнями щодо майбутнього освітньої мережі в громадах для спільного розв'язання проблем.

Великий вплив на реформу мають вчителі, які повинні сформулювати та нести культуру освіченої інтелігенції в сільській місцевості. Сьогодні сільські вчителі асимілювались до сільського життя яке накладає певні правила на життя в сільській місцевості прикладом є ведення домогосподарства, що є додатковим джерелом отримання доходів. Відсутність інфраструктури та гарного транспортного сполучення не дає змоги удосконалювати свій фах та навчатися згідно сучасними методами викладання. Все це вплив на якість навчання.

Вплив місцевого аграрного бізнесу несе загрозу, сьогодні школи для них розглядаються, як майданчик впливу на батьків та боротьба за підтримку. Часто бізнес не коригує свої заходи з місцевою владою та діє самостійно всупереч прийнятим розроблених програм ОТГ. Переглядаючи пресу місцевих ЗМІ можна згрупувати статті про надання допомоги місцевим школам та участь у заходах представників бізнесу, що складає до 50 %. Можна стверджувати зі слів мешканців, що вислів «Нема школи – немає села» лунає від представників бізнесу більше ніж від керівників громад. Розробка спільної освітньої програми, залучивши місцевий бізнес і владу, мала б успіх на певно тоді коли є загальна Стратегія розвитку освітньої мережі та соціального замовлення громадою перед бізнесом.

Протести в громадах проти оптимізації часто завершуються конфліктами мешканців та влади, які проявляються в мітингах: приклад протесту в Моринській ОТГ. Жителі села Сотники в лютому 2019 року проводили мітинги, оскільки діти їх навчаються в місті Корсунь-Шевченківський і районна влада займається тим, що підвозить учнів, а за браком коштів район відмовився від підвезення та запропонував місцевій владі надати субвенцію. Депутати ОТГ відмовили, виник конфлікт де місцеві жителі стали заручниками. Відсутність медіації не дало змоги мінімізувати рівень конфліктності в ОТГ.

Процес реалізації освітньої реформи на 2020 рік з огляду викладених викликів не буде мати стрімкого розвитку, тому комплекс рішень повинен бути загально Державний та мати Стратегічне вирішення від зміни Закону «Про Освіту» до Бюджетного Кодексу.